

TATA STIŽE KUĆI

Ponekad razmišljam o tome, ali ne često. Bolje je ostaviti poneka vrata zatvorena, da ništa ne ugmize. No danas sam kupovala limunove. Pomislila sam kako savršeno naliježu na dlan – sjajni, žuti, sitno izbrazdani. Onda me nazvala snaha da mi kaže kako ju je moj brat udario. Jedan je limun ispao na trotoar i raspao se. Ne zbog iznenađenja, već zato što sam smotana. Nisu toliko snažni koliko se čine. I tako se vratilo. Onaj slabi osjećaj peckanja – širi se preko mog lijevog obraza kao lomljiva lepeza – tek ideja ruke, oskudni set prstiju, dlan djeteta. Prsti mog brata. Trenuci su varljivi dok se presvlače u uspomene. U početku su beznačajni, bezazleni, dese ti se brzo, kao voće koje padne na beton, a ipak se urežu u tebe. Žigošu te.

Moj brat me jednom udario. Samo što je mene udarilo dijete, a ne muškarac. Tokom godina uspomena tog šamara se izmijenila. Kada sam jutros pomislila na to, nisam mogla a da ne vidim sadašnju sebe kako stojim ispred osmogodišnjeg dječaka. Svaki put kada bih pomislila na taj šamar, rastegnula bih se dalje, otekla i raširila se, moji desetogodišnji udovi dostigli bi ove sadašnje. Poslije toliko godina, ona je balavica iz uspomene narasla, ostala je bez izgovora. A njen je brat ostao dolje, osmogodišnjak koji se propinje na prste da dostigne svoju divovsku sestru i dâ joj taj dobro zasluženi šamar, njegova sitna ruka okrutno nedorasla zadatku. Neka bol je dobra. Tu je da te podsjeti da bol postoji. Imala sam deset godina i još nisam bila upoznala bol. Brat me naučio. I tako počinje: njegova ruka i moj obraz i bol. Onda psi koji trče za mnom. Prsti na nozi. Cvjetna haljina moje majke uvijek dođe nakon toga, deformisana dalija na njenim prsima ide gore-dolje, oči su joj pune vode. Ili joj se možda čelo znojilo? Cijelo njeno biće u onim velikim, brzim rukama zauvijek u lovu na pogodno, podesno, ispravno. A onda nema ni haljine, ne – tog je dana bila u trenerci – prljava kecelja svezana čvrsto ispod teških grudi. Majka koja viče: *Ne diraj nož!* Majka koja viče: *Blagi bože, sve ću sjebat.* Majka koja viče: *Zar niste srećni što vam stiže tata?* Majka koja drhti. Drhtavi nož u ruci, siječe piletinu. Ne možeš to da sjebeš. Ko zna kad ćemo opet... Ranka, komšinica *odozgo*, imala je dogovor s majkom. Neko su vrijeme odvajale novac na stranu kako bi mogle kupiti živo pile od gospođe Popović. One što je živjela na brdu. U *onoj* kući. Blijedoljubičasta vila sa sjajnozelenim rešetkama na balkonima – izviruje kroz zimzeleno drveće što razdvaja naš obespilećeni komšiluk od Popovića. I ta njena bašta, i životinje, i beskrajna zalih kinder jaja. Čak i jedno drvo limuna, tik iza velike kuće, mada smo u ovo sumnjali budući da je Dejan bio poznati razredni lažov.

Majka je znala reći za gospođu Popović da je *stara pizda* koja živi u *uvredi od kuće* kupljenoj *krvavim novcem*. Majka je znala reći i to da limun nije *jebena jabuka*. *Šta biste vi koji kurac radili s limunom?* Ta zar mi mislimo da naši muški tamo ginu kako bismo mi cijedili limunove? I tako – prva pomisao na mrtvog tatu. Njegovo snažno tijelo upetljano u dugačke, vlažne vlati trave; nasmijani tata, dobri tata i, iz nekog razloga, miriše na limun. Nikad

nisam bila vidjela mrtvacu do tad, niti probala to voće. Jednom kada sam iskusila oboje, ishod me razočarao. Limun je bio kiseo, trebao mu je čaj da se proguta. Truplo je bilo tek osoba koja se ne miče.

Kad je došlo vrijeme da majka i Ranka odu po pile, gospođa Popović se najednom promijenila. Radna žena, vrijedna. Sve te svinje i pilići i dvije krave, treba to sve nahraniti i nije svako za tog posla. Ranka nije bila ni upola majčine veličine, ali jeste posjedovala fino naštimovani beogradski akcenat, dok se u naše majke čuo *bosanski nedostatak samoglasnika*, što je svakako bilo neprimjereno za ljubičastu vilu. Stoga je bilo jedino prihvatljivo da naša komšinica ode po pile.

Morali smo da držimo jednu pticu u *našem* stanu cijeli dan jer nije bilo struje da je stavimo u zamrzivač nakon što je udavimo. Gospođa Popović se ponudila da je sama zadavi, ali je majka rekla da neće toj vještici dati nijednu *jebenu marku više*. Brat je htio da mu damo ime, ali sam ja bila pametnija. „Poješćemo ga sutra. Biće ti teško ako mu daš ime.“ Tako da smo ga nazvali Pečenje iz šale i progutali suze kad mu je Ranka škljocnula vrat brzim pokretom ručnog zgloba. Zahrđalo perje probijalo joj se kroz izmanikirane prste, jedva vidljiva burma presijavala se u znoju. Znali smo da se ta žrtva morala podnijeti, stoga je ponos zamijenio strah prije nego što si mogao da kažeš *kokoš*. Tih se dana naša ishrana sastojala samo od onoga što nije moralo u frižider i što je moglo da se nađe na polupraznim policama hladnog supermarketa. Ali bilo je i dobrih dana, dana sa zeljanicom i Rankinim prikladnim kucanjem na vrata svaki put kad bismo otvorili rernu. Njen nam je narandžasti karmin mrljao najbolje čaše. Govorila bi naširoko o Andriću ili Crnjanskom tako da majci ne bi preostalo ništa drugo do nepravedno veliko parče zeljanice da se iskupi jer nije čitala te velike Srbe.

Osim zeljanice, jedini vezivni element ovih nasumičnih kružoka bilo je pričanje priča o njihovim Muškarcima. Ovi su junaci bili toliko daleko od nas da su nam još samo riječi *njihov otac*, izgovorene s vremena na vrijeme da podsjetite Ranku kako nismo tu magijom, daleko pravo da tvrdimo kako smo zaista u rodu s tim čovjekom.

„Imaš iskrivljene prste na nogama, ko otac ti“, ponavljala bi mi majka svake subote dok bi nam sjekla nokte i mazala sinopen na užarene ugrize komaraca. „Ovo su njegova pljunuta stopala, evo ti očevo palac ovdje“, rekla bi mi, a ja bih ponosno otišla u krevet, ispipavajući prste ispod plahte, dugo nakon što bi moj brat zaspao. Pritisnula bih palac na nozi i gledala ga kako blijedi sve dok ga, kada bi mi se učinilo da će crknuti i otpasti, ne bih ispustila i dozvolila krvi da ga ponovo ispuni, isto kao kod tate.

Upoznali smo svog tatu kroz njegovu odsustvo, oblikovali smo mu ruke prema kožnim rukavicama koje su ostale iza njega, njegove zube prema odrpanoj četkici koju se niko nije usudio ukloniti iz čaše u kupatilu, njegovu snagu prema namještaju oko nas: stolu i foteljama koje je sam sastavio. Postojalo je neko prazno mjesto koje je naša majka predano obožavala, mjesto koje bi samo tatine ruke i riječi ispravno popunile. Naša se mala stopala i glupave šale nisu uklapale u fine nabore i čoškove njegove praznine.

Večeri su prolazile u sveproždirućoj tami; gledali bismo kroz kuhinjski prozor i pokušavali da razaznamo koja je kuća bila čija. Muslimanska. Naša. Muslimanska. Naša. Čak i u ono vrijeme dubokog, uniformišućeg mraka, znali smo da ih razlikujemo, što nam je davalo osjećaj moći. Činilo se, isprve, kako su sve kuće bile iste, ali jednom kad bi ti se oči privikle

na tminu, jezik bi ugmizao pod krovove, prezimena bi nam ispadala sa usana, hrpice slova promilile kroz noć, sve dok ne bismo mogli da identifikujemo svako domaćinstvo. Bilo je u tome onog naivnog dječijeg ponosa – kao nakon dobro obavljenog školskog zadatka.

Tokom onih nekoliko sati nedeljno kada bi došla struja, žene bi poskakivale, turale kablove u svaku slobodnu utičnicu i trčale naokolo kao obezglavljeni pilići, uz zvuk mašina za veš i usisivača što divljaju preko komšijskih parketa. Mi bismo gledali televiziju. Naša je ljubav prema toj kutiji bila tek otužno uzvraćena – sjedili bismo nijemo pred vječitim repri-zama crtača o bratu i sestri koji su se, gladni i siromašni, našli u zemlji snova punoj slatkiša, sladoleda i kolača. Taj nam je bio omiljeni, prosto zato što nas je srpska sinhronizacija tje-rala na smijeh. Animirana majka bi kukala, nije imala ništa da posluži za ručak, a dvoje djece bi otvorilo usta i, potpuno neusklađeno, skviknula: *Mama, mama, šalili smo se, nismo gladni!* Glasovi odraslih koji se pretvaraju da su djeca. To smo obožavali.

Taj smo crtač gledali jednog popodneva u decembru kad nam je rečeno da je rat zavr-šen. Tek tako. Nismo vjerovali u to prosto zato što je na televiziji i dalje postajao Dnevnik. Najava tatinog dolaska došla je do brata i mene u vidu spiska stvari koje ni po koju cijenu nismo smjeli da pokvarimo. Majka nam je zaprijetila čim je ušla u kuću i prebacila sa crtača na kanal s vijestima. Da nam nije palo na pamet, rekla je voditelju Dnevnika, da iskrenemo neku ruku, izbijemo zub, dobijemo masnicu ili se na bilo kakav način uneredimo prije nego što tata stigne. Proslavićemo Novu godinu zajedno, rekla je, a potom i Božić. Možda bi mogla da naruči neko meso unaprijed, ima da izlomimo pogaču kao prava porodica. Kao da, do tada, nas troje nismo bili pravi ljudi. Kao da smo sve to vrijeme čekali na njega četvrtog da se pojavi i udahne život u nas. Da budemo *prava porodica*.

Ima da nam koljena budu savršena, prijetila nam je, kosa počešljana, koža čista i ujed-načena, kao glazura na torti. Deklamovala je svoj spisak ne obazirući se na naša neizgovo-rena pitanja, istovremeno prelazeći svojim krivim prstom preko svake police, ormarića i stola kako bi provjerila ima li prašine. Ispipavala je sve površine ne bi li otkrila kakvo uleg-nuće, pukotinu, neravninu. Njeni su prsti napokon pronašli svoju istinsku svrhu – pripre-manje stana za tatin dolazak. Prašnjavi vrh njenog podignutog kažiprsta plesao je oko nas kao znak interpunkcije. Na kraju nismo mogli da izdržimo, moj brat ili ja, ne sjećam se. Pi-tanje nam se prosulo iz usta: „Tata stiže kući?“ Mora da ju je nešto omelo, Rankino kucanje ili voditelj Dnevnika, jer zapravo nikada nismo ni dobili odgovor.

Plašila sam se padova. Plašila sam se da ću se spotaknuti o nešto i iskrenuti gležanj, zveknuti se u koljeno, slomiti ruku, prije nego što se tata vrati. Plašila sam se automobila koji su bjesnili tik uz mene na putu do prodavnice. Plašila sam se da će mi zalutala fudbal-ska lopta slomiti nos. Plašila sam se klimavih cigli, neoprezne djece, otrovnih komaraca, strmih stepenica i zlih dobermana iz dvorišta gospođe Popović koji bi me uhvatili i pojeli mi lice. Kako će me tata prepoznati bez lica?

Gdje god sam išla, smrt je vrebala iza ćoška, računajući na moju nespretnost. Trebalo je da budemo dobri, ispravni, nepromijenjeni. Počeli smo da izgovaramo molitve prije spa-vanja, zatvorenih očiju. Ako ih naučimo napamet tata će vidjeti da smo, uprkos svim pro-turječnim dokazima, zapravo dobra djeca. A opet, sve je oko nas šurovalo da ga preplaši, svaka sitna nesavršenost, nešto što inače ne bismo ni primijetili, sada je bilo uvećano usljed straha da ćemo ga razočarati. Naš je krevet na sprat nekako skičao više nego inače, pa smo

uzeli nešto ulja iz kuhinje i premazali mnogobrojne spojeve dok skičanje nije utihnulo. Za naš smo klimavi sto načinili pregršt papirnih loptica, dok nismo našli onu savršenu koja će stati pod kraću nogu i zaustaviti ljuljanje. U cipele smo nasuli sodu bikarbonu, kako se ne bi osjetile na noge. Skupila sam svoje obezglavljene lutke i ispreturala sobu dok im nisam pronašla sve razbacane ekstremitete i glave. Moje su dronjave princeze ponovo bile čitave; laknulo mi je što su samo lutke, a ne prava djeca kojima ne možeš da vratiš glavu na ramena kad je jednom odvojiš. Moj trapavi brat je uspio da posiječe prst, pa sam, nakon što sam se izgalamila, morala da ga izliječim. Našla sam alkohol i flaster i provjeravala mu ranu svake večeri sve dok se nije svela na jedva vidljivu blijedu liniju. Bilo je odlučeno da će koristiti drugu ruku kada tati bude pokazao đaćku knjižicu.

Tog smo mjeseca nosili svoju najgoru odjeću, kako bi ona bolja ostala čista i neizborna za tatin dolazak. Vježbali smo da žvačemo zatvorenih usta. Bili smo čisti i počesljani. Koristili smo konac za zube, jeli grašak i izgovarali *Bogorodice djevo* prije spavanja. Ponekad bismo pronašli nove molitve u dnevnim novinama. Sjeli bismo na kauč sa *Glasom* raširenim preko krila. Ja bih pročitala molitvu, red po red, a moj bi brat ponovio svaku riječ svečanim glasom. A ako bismo uspjeli da ponovimo cijelu molitvu bez gledanja, pročitala bih mu, za nagradu, i onaj dio o krvožednim Muslimanima.

Prije nego što je tata došao, majka je skupila deset njemačkih maraka u metalnoj kutiji na noćnom stočiću i obećala nas odvesti u *Dijanu*, prodavnicu u centru čiji je vlasnik svakog mjeseca išao u Austriju i uvezio, između ostalog, kinder jaja, omekšivač za veš i sapun u kutiji. Dvije nedjelje ranije, majka je bila naručila kutiju *Raffaello* kuglica i cigarete s filterom. Kada smo došli da podignemo narudžbu, kinder jaja su se presijavala u veličanstvenoj piramidi poslaganoj na tezgi, njihova aluminijska površina savršeno glatka pod prstima. Međutim, tata je više volio *Raffaello*, a i većina tih jaja ionako je bila okrnjena i vjerovatno im je prošao rok.

Na putu ka kući stali smo i u prodavnicu odjeće, ali majka je samo pogledala u novčanik i rekla kako Kinezi ne znaju da obrube suknu. Stoga je na dan njegovog dolaska obukla svoju staru haljinu na cvjetove, a sa njenog teško našminkanog lica uzdizala se nekakva naparfemisana prašina. Mirisala je na Ranku i imala malenu mrlju od ulja na grudima, ma da se nismo usudili da joj bilo šta kažemo. Moj brat je odlučio da obuče svoj *Baseball* duks, onaj što mu je stigao u holandskoj kutiji „za pomoć“. Ja sam obukla mornarskoplavu suknu i uštirkanu bijelu košulju sa širokom čipkanom kragnom od jednog ramena do drugog. Bila sam spremna kada je pokucao na vrata.

Prvi je ušao izmiješani miris znoja i zemlje. Smrad je pohrlio unutra prije tate. Razlomio se i rasijao po našoj oribanoj, čistoj koži i ispeglanoj odjeći s mirisom austrijskog omekšivača. Brat je napravio grimasu i pokrio nos, ali sam uspjela da mu otrgnem ruku s lica prije nego što su ga vidjeli.

Otac je bio mršav, mršaviji od majke, a vene na njegovim rukama, kada je ostavio vojničku torbu na podu da je zagrlili, bile su ljubičaste i otekle, kao da je krv htjela da ih napusti. Cijeli njegov oblik nestao je u majčinom punačkom naručju kada su se zagrlili, kao da je izduvala dušek nakon dugog dana na plaži. Imao je kratku bradu i dva oka poput dvije preplašene životinje što zure iz tamnih pećina. Pantalone su mu divlje zalepršale na promaji izazvanoj njegovim dolaskom, kao da u njima nije bilo ničega.

„Kako si velika“, rekao je kada me vidio. Imao je žučkaste mrlje po krivim zubima.

„Kako si samo velik“, rekao je i mom bratu. Mora da se sjetio kako je dobro to reći o djeći. Da su veliki. Ne treba da zauvijek budu iste veličine.

„Daj mi to, sjedi, odmori“, rekla je majka nekakvim cvrkutavim, lažnim glasom i odnijela njegovu torbu u vešeraj.

„Imaš čistu odjeću na krevetu ako hoćeš da se istuširaš“, doviknula je. A onaj je čovjek – naš otac – stajao na ulazu cijelu jednu nepodnošljivu minutu, upijajući naš stan, miris i slike, kao da mu je trebalo vremena da se podsjeti kakvo je ponašanje primjereno na takvim mjestima.

„Kupatilo je tamo“, rekao je moj glupi brat, pokazujući na bijela vrata. Otac je rekao kako se sjeća gdje je kupatilo i, mada se smiješio, bilo je u njemu očitog nedostatka iskustva u načinu na koji nam se obraćao. Ne bi nas bilo iznenadilo da nas je u tom trenutku priu-pitao kako se zovemo.

„Baš jako smrdi“, šapnuo je moj brat kad smo se povukli u svoju sobu.

„Bio je u ratu“, rekla sam mu. „Sa Muslimanima.“

Dok se otac tuširao, čuli smo majku kako istrčava iz vešeraja, lupajući vratima iza sebe. Požurili smo iz sobe i pronašli je tamo, leđa zalijepljenih za zid, a rastegnuta dalija na njenim grudima poskakivala je gore-dolje, sve sa mrljom od ulja.

Nešto je bilo tamo, iza nje, u zatvorenoj sobi, nešto od čega je pobjegla. Naša majka, koja je znala da kaže *jebiga* i *sranje* i *pizda* i nije ni trepnula kada je Ranka ubila ono pile. Okrenula se ka mom bratu i šapnula: „Ogroman žohar, ogroman.“

„U vešeraju?“, pitala sam.

Klimnula je glavom.

„Je li tatin?“, pitao je moj glupi brat.

„Naravno da nije *tatin*“, rekla sam, mada je taj žohar morao izgmizati iz očeve vojničke torbe kada ju je majka otvorila da izvadi veš. U našoj kući nikada nije bilo nikakvih insekata jer ju je majka besprijekorno čistila. Posljednji sam put vidjela žohara u bolnici kada je deda umro od *šećera*.

„Ššššš! Čuće te!“, rekla je majka. „Idi unutra i zgazi ga! Brzo!“

I dalje smo stajali tamo, nesigurni šta bi trebalo da uradimo.

„Šta ako mi se popne uz nogu?“, pitala sam.

„Ne ti, budalo. Tvoj brat.“

Iz nekog razloga, njemu ovo nije bilo nimalo čudno. Njemu – u njegovom bejzbol duk-su i Spajdermen papučama, njemu koji je kopao nos i razgledao svoje sline kad je mislio da ne gledam, njemu koji i dalje nije znao *Bogorodice djevo* napamet, najlakšu molitvu u udžbeniku. Bilo mu je normalno da je odabrala *njega*. Za glavu nižeg od mene.

Vrata su ga progutala prije nego što sam mogla da izrazim svoje negodovanje. Čuo se vrisak i, kao što sam i očekivala, izjurio je napolje nakon dvije sekunde.

„Šta se desilo?“, pitala je majka.

„Ogroman je“, rekao je moj brat tiho, pokazujući nam nevidljivog insekta između palca i kažiprsta. „Što ga *on* ne ubije“, pitao je, pokazujući na vrata kupatila.

„Da se nisi možda prepao male bube?“, rugala sam mu se. „Hoće li ti mala buba pojesti prste?“ I prije nego što sam mogla da shvatim šta se dešava, ošamario me svom snagom,

zapalivši mi obraz. Udarac je bio toliko nevjerovatan da sam isprva pomislila kako me ošamarila majka, a ne on. Oči mog brata skakale su lijevo-desno od mojih do majčinih – strah od žohara sada se izmiješao sa iščekivanjem kazne. I, mada mi je prošlo kroz glavu da ga udarim dvaput jače nego on mene, nisam mogla. Iznevjerila sam ga. Pripremala sam ga, izliječila mu posjekotinu, naučila ga molitve i načinila od njega nadasve primjerenog sina, a ipak nisam uspjela da ga spremim za ono što je pronašao u vešeraju. Posjedovao je novo znanje, neku meni nedostižnu istinu. Našoj majci taj šamar očito nije bio vrijedan pomena. Umjesto toga, čučnula je kako bi mogla da pogleda sinu u oči i rekla: „Tata je bio na užasnom mjestu. Mrtav je umoran. I gladan. A toliko je srećan što je opet ovdje s nama. Nećemo dozvoliti da nam iko to uništi, jel' tako?“ Brat me je pogledao posljednji put, prestrašen ili ljut, nisam mogla da razaznam, a potom se uvukao nazad u tamu, daleko od mojih velikih ruku i ogromnih stopala.

Dugo se zadržao unutra. Pretpostavljam da mi ga je bilo žao i da sam se, istovremeno, nadala da će ponovo istrčati, malen i isprepadan. Umjesto toga, nakon dugog vremena, iz vešeraja je izašao autoritet i naredio majci da donese nešto kuhinjskog papira. I dalje je imao Spajdermen papuče na nogama. Mora da mu se zgaženi žohar zalijepio za đon. A onaj čovjek – moj otac – nikada nije saznao kako me je, zbog njega, brat ošamario i kasnije zgnječio velikog žohara, niti to da je, zbog njega, komšinica Ranka slomila vrat jednom piletu. Mora da je proveo preko sat vremena u tom kupatilu, nesvjestan sveg tog nasilja koje je okruživalo njegov dolazak.

Nije pojeo mnogo one piletime, naš otac. Čekali smo da odbije drugu porciju, kako bi nam majka dopustila da je dovršimo. Kasnije je bilo džema i hljeba koje je on tek promrljao, ostavljajući oko svog tanjira nepreglednu sferu mrvica. Djelovao je izglednjelo dok je zurio u skromnu trpezu ispred sebe, ali nije htio da se prepusti apetitu. Kao da je hrana najednom postala jezik koji ne razumije. Stara odjeća mu je visila sa ruku u velikim, nedoličnim slojevima, kao da ju je ukrao s nekog drugog.

Nismo mnogo razgovarali. Majka nam je uporno postavljala pitanja na koja je unaprijed znala odgovore. Kako je škola? Ko su nam drugari? Takve stvari. Moj brat se nije glupirao za stolom, nije se vrpolio u stolici. Držao je laktove kako treba i davao precizne, odrasle odgovore na budalasta pitanja. On je bio taj koji se riješio žohara prije nego što ga je otac uspio vidjeti. On je učinio nešto dobro, a ja ništa. Žvakala sam glasno. Kragna mi se bila nakrivila. Ispustila sam viljušku i, sagnuvši se ispod stola da je dohvatim, ugledala mala stopala svog brata kako lebde nad podom u drugim papučama. Nisam poznavala te papuče.

Nakon što je posramljujuće brzo račistila sto, majka nas je poslala na spavanje i naredila: *Tata će vas ušuškati*, čemu smo se sve troje bez riječi povinivali. Trebao mu je koji trenutak da shvati da se riječ *tata* odnosi na njega. Poslije je bacio razočaravajuće kratak pogled na našu sobu i samo stajao tamo, onako nezgrapno, čekajući da se uvučemo u pidžame. Iako je bio čist, nisam mogla da prestanem da razmišljam o bubama kako mu mile iz prevelikih rukava na moj krevet, ispod pokrivača, sve do stopala. Laknulo mi je jer me nije poljubio. Umjesto toga samo me potapšao po glavi i rekao: „Nije tvoj tata loš čovjek.“ Možda je rekao „stari“ umjesto „tata“ ili „osoba“ umjesto „čovjek“, tako nešto. Ne sjećam se. To mi je zazvučalo kao da je upoznao mog pravog tatu tamo, u vojsci. Kao da je htio da

se složim s tom očiglednom istinom, nije bilo razloga da sumnjam u to, bez obzira na to što je uradio. On je dobar čovjek. Potapšao je i mog brata na krevetu iznad i potom izašao iz sobe. Nije bilo buba da ga isprate vani.

Te noći su se iz sobe mojih roditelja čuli neki tuđi glasovi, tek površno nalik na njihove. Možda na ono što su nekada bili. Možda na ono što su se nadali da će postati. Na trenutak mi se učinilo da su se pretvorili u tek nerazumljivu vibraciju televizora. Mogla sam da ih čujem kako izlaze i ulaze nazad u sobu, možda oboje, možda samo on. Pljuskanje vode o kadu. Zvuk jecanja, ili možda kikot. A potom spavanje, mnogo spavanja. Niz dana, nebitnih i dugih, i Nova godina, koju mora da smo nekako proslavili, vjerovatno su nam dali nekakve poklone. A potom Božić i majčine ruke kako otvaraju kutiju sa *Raffaello* kuglicama. Nepravедno je rasporedila ukrase po pogači kako bi otac dobio dio sa kovanicom. Kako smo srećni, rekla je, da je tata dobio novčić. Bila je pročitala negdje da to znači blagostanje i sreću za sve nas. Ali on je samo ćutke pojeo svoj hljeb, kao po kazni, i zaboravio njemačku marku na stolnjaku. Nije nam bilo dozvoljeno da je uzmemo jer nije pripadala nama. Naša je pogača bila prazna.

Mora da smo se mi vratili u školu, a oni na posao i mora da smo mi imali mnogo zadaće, a oni mnogo posla i bilo je više piletine, više čokolade, više zeljanice, više televizije. I mora da nam je rekao neke stvari, stvari koje se djeci govore, kako smo veliki, kako smo samo veliki. Možda nas je i zagrlio i čuo naše ispravno izrecitovane molitve. I mora da sam se tog dana vratila ranije iz škole, možda su nam bili otkazali neki čas, ili mi je majka dala kakav zadatak, jer sam otišla ravno u vešeraj, vazduh je bio zagušljiv, a frižider je zujao kroz naš stan. Njegova stopala su bila mirna u vazduhu. Pomislila sam kako i limunovi vise tako, mirno, kao otac u vešeraju. Bilo je neke savršene nepomičnosti u toj sobi, uz zvuk mokraće koja mu kaplje sa nožnog palca na malu lokvu na parketu, palac zakrivljen i dlakav, u njemu leži utisnut vlažni, četvrtasti nokat.

I ne, stopala nam nisu bila *toliko* slična. Isti oblik možda, ista zakrivljenost. Ali ne *toliko*. Ne ista.